

ارزشیابی برنامه درسی قرآن دوره اول ابتدایی در سطح برنامه کسب شده

© دکتر معصومه نجفی پاز کی^۱

چکیده:

هدف از پژوهش حاضر ارزشیابی برنامه درسی قرآن دوره اول ابتدایی در سطح برنامه کسب شده (اهداف مهارتی شامل روخوانی و روان خوانی قرآن) است که با سنجش میزان تحقق پذیری اهداف برنامه، اثربخشی آن در پایه های اول، دوم و سوم ابتدایی تعیین می شود. جامعه آماری شامل دانش آموزان کل کشور است که با توجه به وسعت جامعه آماری، نمونه گیری به صورت خوشه ای هدفمند انجام شد و ۷۳۸ دانش آموز از چهار استان تهران (مرکز و برخوردار)، خراسان رضوی (نیمه برخوردار)، هرمزگان (کم برخوردار) و آذربایجان غربی (از مناطق دوزبانه) انتخاب شدند. ابزار پژوهش آزمون عملکردی روخوانی (بخش خوانی) و روان خوانی بود که روایی محتوایی آن طی چند مرحله با استفاده از کارشناسان آموزش قرآن و اجرای پایلوت در گروه نمونه مورد توجه قرار گرفت و اعتبار آنها تأیید شد. یافته ها نشان دادند که میانگین بخش خوانی کلمات در پایه اول ۱۱/۸۷، پایه دوم ۱۲/۶۲ و در پایه سوم ۱۵/۰۳ است. این نتیجه نشان می دهد که برنامه درسی قرآن در هدف بخش خوانی کلمات قرآنی در پایان دوره اول ابتدایی موفقیت نسبی داشته است، اما هدف روان خوانی نتایج خوبی ندارد و میانگین روان خوانی در پایه اول ۳/۰۶، پایه دوم ۵/۱۵ و در پایه سوم ۹/۹۶ است. به بیان دیگر این برنامه نتوانسته است تا پایان دوره اول ابتدایی دانش آموزان را به مهارت روان خوانی برساند. اگر در دوره اول ابتدایی بخش خوانی را روشی برای رساندن دانش آموز به روان خوانی بدانیم و انتظار برود در پایان دوره این هدف محقق شود، با توجه به یافته های پژوهش، می توان نتیجه گرفت که برنامه درسی قرآن در کسب مهارت روان خوانی در دوره اول ابتدایی موفق نبوده است.

کلید واژگان: ارزشیابی برنامه درسی قرآن، دوره اول ابتدایی، برنامه درسی کسب شده، روخوانی، روان خوانی

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۳/۱۷

najafimasoume@yahoo.com

۱. استادیار زبان شناسی، سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی.

■ مقدمه

دین اسلام، که از جانب خدای متعال بر پیامبر اکرم (ص) نازل شده شامل اعتقادات، اخلاق، احکام و کلیه نظاماتی است که انسانها برای رسیدن به مقصد متعالی خود بدان نیاز دارند. تعمیق معرفت و ایمان دانش‌آموزان به اعتقادات، اخلاق و احکام الهی که همان معرفت و ایمان به دین اسلام است، مهم‌ترین رسالت تعلیم و تربیت در نظام اسلامی است. قرآن کریم، به‌عنوان منبع وحی الهی و منبع اصلی اعتقادات، اخلاق و احکام است. توانایی خواندن همراه با درک معنا، تدبر در قرآن و انس با آن، سبب ورود هر فرد مسلمان به دریای معارف اسلامی است (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱).

اهمیت آموزش قرآن در راهکار ۳-۱ سند تحول بنیادین (۱۳۹۰: ۳۲) نیز به این شکل مورد توجه قرار گرفته است: «توسعه فرهنگ اقامه نماز و اهتمام به برپایی نماز جماعت در مدرسه و تقویت انس با قرآن در دانش‌آموزان و توسعه فرهنگ و سواد قرآنی با اصلاح برنامه‌ها و توانمندسازی معلمان در راستای تقویت مهارت روخوانی و روان‌خوانی در دوره ابتدایی، آشنایی با مفاهیم کلیدی قرآن در دوره متوسطه اول و آموزش معارف قرآنی در متوسطه دوم براساس منشور توسعه فرهنگ قرآنی.»

با توجه به تطورات برنامه آموزش قرآن در آموزش و پرورش، سیر آموزش قرآن در سالهای ۱۳۴۹ تا ۱۳۸۵ در چهار دوره قابل بررسی است (نباتی، ۱۳۸۷):

◀ **مرحله اول، سالهای ۱۳۴۹ تا ۱۳۵۷:** درباره تدوین اهداف برنامه درسی، روش تدریس و شیوه ارزشیابی درس قرآن دوره ابتدایی هیچ برنامه مکتوبی وجود ندارد و محور اصلی انتخاب محتوا و تألیف کتابهای درسی، نظرات شخصی، تجربی و سلیقه‌ای مؤلفان بوده است.

◀ **مرحله دوم، سالهای ۱۳۵۸ تا ۱۳۶۹:** آموزش قرآن از پایه سوم آغاز می‌شد. در این مرحله، بیشترین توجه بر آموزش روخوانی قرآن، آموزش قواعدی مثل آشنایی با حروف و حرکات کوتاه و کشیده و علائم دیگر بود.

◀ **مرحله سوم، سالهای ۱۳۶۹ تا ۱۳۷۶:** در این دوره، اهداف و روشها تغییراتی داشتند، اما رویکرد آموزش همچنان بر آموزش روخوانی و از طریق تقویت مهارت شنیداری بود. کتابها با تغییرات قابل توجهی مانند تقطیع آیات، صفحه‌آرایی، تصویر مناسب و استفاده از رسم‌الخط آموزشی همراه بود. از آن دوره مکتوباتی غیرمدون درباره برنامه درسی قرآن وجود دارد اما هنوز راهنمای برنامه درسی تدوین نشده بود.

◀ **مرحله چهارم، از سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۵:** به دنبال تأکیدات مقام معظم رهبری در توجه ویژه به آموزش قرآن در آموزش و پرورش در سال ۱۳۷۶ تغییرات اساسی در اهداف، رویکرد، اصول حاکم بر برنامه درسی و روشهای آموزش قرآن انجام شد. سوادآموزی فارسی مبنای آموزش قرآن قرار گرفت و آموزش قرآن از پایه اول آغاز شد. کتابهای درسی هم از حیث ساختار و هم از حیث محتوا تغییرات اساسی کرد. در این دوره ضمن تهیه و تدوین راهنمای برنامه درسی و تصویب

آن از سوی شورای عالی آموزش و پرورش، برنامه مورد اجرای آزمایشی قرار گرفت و ارزشیابی از برنامه درسی قرآن در پژوهشهای مختلف انجام شد (طاهری، ۱۳۷۷؛ سعیدی‌رضوانی، ۱۳۷۸؛ هومن، ۱۳۷۹؛ طاهری و دانشور، ۱۳۸۰؛ شعبانی، ۱۳۸۲؛ خوش‌خلق، ۱۳۸۸).

طاهری (۱۳۷۷) در ارزشیابی برنامه درسی آموزش قرآن پایه اول ابتدایی (آزمایشی) نشان داد که دانش‌آموزان کلاسهای آزمایشی در روخوانی قرآن (محتوا و روش ارائه شده) موفقیت نسبی از خود نشان داده‌اند، اما در همه موارد این موفقیت کمتر از حد انتظار برنامه بوده است. همچنین مقایسه عملکرد دانش‌آموزان کلاسهای گروه آزمایشی با گروه گواه در فعالیتهای حفظ، روخوانی و درک معنا در مجموع تفاوت چشمگیر و در حد بالاتر از انتظار را نشان نمی‌دهد. پیشنهاد طاهری (۱۳۷۷) این بود که در برنامه آموزش قرآن پایه اول تأکید اساسی بر بخش گوش کردن و تکرار سوره‌ها، شنیدن داستانها و آشنایی با آداب خواندن و شنیدن قرآن باشد.

هومن (۱۳۷۹) نیز به ارزشیابی اجرای آزمایشی برنامه آموزش قرآن در پایه‌های اول و دوم ابتدایی سراسر کشور پرداخت. جامعه آماری پژوهش همه دانش‌آموزان پایه‌های اول و دوم ابتدایی سراسر کشور بودند. جامعه دانش‌آموزان در این سال در پایه اول ابتدایی ۱,۷۱۳,۵۴۱ نفر و در پایه دوم ابتدایی ۱,۷۱۹,۵۶۲ نفر بودند. از این جامعه آماری، تعداد ۱۵,۷۶۰ نفر از دانش‌آموزان پایه اول و ۱۶,۴۷۶ نفر از دانش‌آموزان پایه دوم با روش نمونه‌گیری تصادفی چندمرحله‌ای با توجه به تناسب جمعیتی و تراکم آنها در مراکز استانها، شهرستانها و روستاهای کشور انتخاب شدند. این تعداد دانش‌آموز که نمونه را تشکیل می‌دادند در ۶۱۹ مدرسه مشغول به تحصیل بودند. نمونه آموزگاران و مدیران مدارس این طرح ۶۱۹ نفر و والدین در پایه اول ۲,۳۰۶ نفر و در پایه دوم ۲,۱۴۷ نفر بودند. در این طرح از الگوی ارزشیابی سیپ استفاده شد که همه ابعاد برنامه درسی را مورد بررسی قرار می‌دهد. مهم‌ترین نتایج این طرح پژوهشی به قرار زیر است:

- مناسب‌تر بودن شروع آموزش قرآن از پایه دوم ابتدایی به‌صورت آزمایشی
  - حذف و اصلاح بخشهایی از محتوای کتاب درسی مانند دروس مربوط به روخوانی کلمات متصل به یکدیگر
  - تغییر در جهت‌گیری برنامه استماع نوار از تأکید بر تکرار به جهت‌گیری عاطفی-ارزشی
- طاهری و دانشور (۱۳۸۰) در ارزشیابی از اجرای آزمایشی برنامه درسی آموزش قرآن پایه سوم ابتدایی نشان دادند که تحقق هدفها در حوزه مهارتهای روخوانی با مشکلاتی روبه‌رو بوده است و زیادی و سنگینی حجم محتوای روخوانی در اجرای موفقیت‌آمیز برنامه اثر معکوس داشته است.
- در سال ۱۳۹۱ در پی تولید سند جدیدی به نام «برنامه درسی ملی» گفت‌وگو بر سر ایجاد تحول بنیادین در ساختار و محتوای نظام آموزشی اوج گرفت و همسوسازی با برنامه درسی ملی مطرح شد و به‌تبع آن کتابهای درسی نیز دستخوش این تغییر و تحول شدند. در پی این تغییر حسنی (۱۳۹۱ و ۱۳۹۲)

ارزشیابی برنامه اجراشده کتاب قرآن پایه اول و دوم ابتدایی را انجام داد.

ارزشیابی برنامه درسی، مرحله‌ای مهم و اساسی در فرایند برنامه‌ریزی درسی است که در راستای میزان مطلوبیت و مؤثر بودن برنامه درسی و رفع نواقص احتمالی آن انجام می‌شود. در بند ۱۰-۱۱ سند برنامه درسی ملی (۱۳۹۱: ۴۳) آمده است که «ارزشیابی از برنامه‌های درسی هر یک از حوزه‌های تربیت و یادگیری پس از گذشت سه سال از اجرای سراسری هر برنامه در هر یک از دوره‌های سه ساله تحصیلی توسط سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی انجام و نتیجه به شورای عالی گزارش می‌شود». از این رو مسئله پژوهش حاضر ارزشیابی برنامه درسی قرآن دوره اول ابتدایی در سطح اهداف کسب‌شده است و به پرسش زیر پاسخ می‌دهد:

وضع موجود برنامه درسی کسب‌شده قرآن در مهارت روخوانی و روان‌خوانی در دوره اول ابتدایی چگونه است؟

روش‌شناسی

پژوهش حاضر ارزشیابی برنامه درسی قرآن در دوره اول ابتدایی است که مطابق با الگوی مدیریت‌گرا هدایت شده است. برای این منظور ابتدا برنامه قصدشده و اجراشده در شش مؤلفه اهداف و رویکرد، محتوا، مواد و منابع آموزشی، روشهای یاددهی-یادگیری، ارزشیابی و جایگاه درس مورد مطالعه قرار گرفت و فاصله برنامه اجراشده از برنامه قصدشده معلوم شد. در ادامه با سنجش اهداف کسب‌شده میزان تحقق اهداف برنامه و اثربخشی آن تعیین شد. به دلیل گستردگی طرح در این مقاله، برنامه درسی کسب‌شده قرآن در مهارت روخوانی و روان‌خوانی در دوره اول ابتدایی ارائه شده است. جامعه آماری دانش‌آموزان دوره اول ابتدایی کل کشور در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ بودند که با توجه به وسعت جامعه آماری، روش نمونه‌گیری به‌صورت خوشه‌ای هدفدار به شرح زیر انجام شده است.

◀ جامعه و فضای نمونه شامل ۴ استان بدین شرح بود:

● استان تهران (مرکز و برخوردار)

● یک استان از مناطق دوزبانه (آذربایجان غربی)

● یک استان از مناطق محروم (هرمزگان)

● یک استان از مناطق نسبتاً برخوردار (خراسان رضوی)

◀ در هر استان دو شهر شامل شهر مرکز استان (شهرستان مرکزی) و یک شهر دیگر استان (شهرستان غیرمرکزی) جامعه مورد پژوهش را تشکیل داد. در تهران دو منطقه ۱۲ (منطقه مذهبی) و ۵ انتخاب شد.

◀ در هر شهر دو مدرسه، یک مدرسه دخترانه و یک مدرسه پسرانه (دولتی) انتخاب شد و از هر مدرسه نیز یک کلاس از هر یک از پایه‌های اول، دوم و سوم انتخاب شد.

◀ در مجموع ۴۸ کلاس درس از ۴ استان × از هر استان ۲ شهر × در هر شهر ۲ مدرسه × در هر مدرسه ۳ کلاس در پایه‌های اول تا سوم فضای نمونه را تشکیل می‌دهند.

◀ انتخاب دانش‌آموزان بر اساس نمونه کلاسهای انتخاب شده بود. به این صورت که از هر کلاس به تعداد مورد نیاز به صورت تصادفی انتخاب شدند.

ابزارهای پژوهش شامل آزمون عملکردی روخوانی و روان‌خوانی قرآن بود^۱. روایی محتوایی ابزارها طی چند مرحله با مشارکت کارشناسان آموزش قرآن و اجرای پایلوت در گروه نمونه مورد توجه قرار گرفت و اعتبار آنها تأیید شد.

یافته‌ها

در این بخش نتایج آزمون عملکردی روخوانی و روان‌خوانی قرآن به ترتیب پایه تحصیلی ارائه می‌شود.

۱. پایه اول ابتدایی

در پایه اول ابتدایی از ۲۴۸ دانش‌آموز در اردیبهشت ماه آزمون گرفته شد که ۷۱ دانش‌آموز از استان تهران، ۷۰ دانش‌آموز از استان آذربایجان غربی، ۵۷ نفر از استان خراسان رضوی و ۵۰ نفر از استان هرمزگان بودند.

تحلیل یافته‌های بخش روان‌خوانی و روخوانی در پایه اول به شرح زیر است:

جدول ۱. روان‌خوانی آیه از سوی دانش‌آموزان پایه اول ابتدایی		
روان‌خوانی:	نسبت درصد قرائت درست	ترتیب
أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ	۱۵/۳	۵
قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ	۲۰/۸	۳
لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ	۲۷/۱	۱
رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا	۱۶/۹	۴
لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ	۲۶/۶	۲
وَأَلْفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ	۱۳/۶	۷
وَأَنفِقُوا مِنْ مَا رَزَقْنَاكُمْ	۱۵/۶	۶
خَلَقْنِي فَهْوَ يَهْدِينِ	۱۰	۸
وضعیت کلی روان‌خوانی:	۲۰/۱	

۱. ابزارهای پژوهش خوش‌خلق (۱۳۸۸) در این پژوهش استفاده شده است.

در جدول ۱ ملاحظه می‌شود، ۲۰/۱٪ از دانش‌آموزان پایه اول مورد مطالعه توانسته‌اند آیات را روان قرائت کنند. بالاترین درصد روان‌خوانی دانش‌آموزان مربوط به آیه «لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ» است (۲۷/۱ درصد) و کمترین درصد مربوط به آیه «خَلَقْنِي فَهْوَ يَهْدِينِ» است (۱۰ درصد).

جدول ۲. روخوانی کلمات هر آیه از سوی دانش‌آموزان پایه اول ابتدایی

متن	آیه	روخوانی	قواعد، اعراب یا اتصال اشتباه، ۱	بخش‌بخش و صحیح خواندن، ۲	بدون بخش کردن به صورت روان و صحیح، ۳	جمع	میانگین از ۳ میانگین	ترتیب میانگین
متن اول	آفَمَن	فراوانی	۵۱	۵۳	۱۶	۱۲۰	۱/۷۱	۹
		درصد	۴۲/۵	۴۴/۲	۱۳/۳	۱۰۰		
	يَخْلُقُ	فراوانی	۷۰	۴۶	۳	۱۱۹	۱/۴۴	۲۵
		درصد	۵۸/۸	۳۸/۷	۲/۵	۱۰۰		
	كَمَن	فراوانی	۴۴	۴۵	۳۰	۱۱۹	۱/۸۸	۶
		درصد	۳۷	۳۷/۸	۲۵/۲	۱۰۰		
	لَا يَخْلُقُ	فراوانی	۶۵	۴۹	۵	۱۱۹	۱/۵۰	۱۹
		درصد	۵۴/۶	۴۱/۲	۴/۲	۱۰۰		
	قُلْ	فراوانی	۲۲	۶	۹۲	۱۲۰	۲/۵۸	۴
		درصد	۱۸/۳	۵	۷۶/۷	۱۰۰		
	هَاتُوا	فراوانی	۸۱	۲۳	۱۶	۱۲۰	۱/۴۶	۲۳
		درصد	۶۷/۵	۱۹/۲	۱۳/۳	۱۰۰		
متن دوم	بِرَهَانِكُمْ	فراوانی	۵۳	۶۲	۵	۱۲۰	۱/۶۰	۱۵
		درصد	۴۴/۲	۵۱/۷	۴/۲	۱۰۰		
	لَا أَعْبُدُ	فراوانی	۵۵	۵۷	۸	۱۲۰	۱/۶۱	۱۴
		درصد	۴۵/۸	۴۷/۵	۶/۷	۱۰۰		
	مَا	فراوانی	۱۰		۱۰۹	۱۱۹	۲/۸۳	۳
		درصد	۸/۴		۹۱/۶	۱۰۰		
	تَعْبُدُونَ	فراوانی	۶۷	۴۱	۱۱	۱۱۹	۱/۵۳	۱۸
		درصد	۵۶/۳	۳۴/۵	۹/۲	۱۰۰		
متن سوم	آفَمَن	فراوانی	۵۱	۵۳	۱۶	۱۲۰	۱/۷۱	۹
		درصد	۴۲/۵	۴۴/۲	۱۳/۳	۱۰۰		
	يَخْلُقُ	فراوانی	۷۰	۴۶	۳	۱۱۹	۱/۴۴	۲۵
		درصد	۵۸/۸	۳۸/۷	۲/۵	۱۰۰		
	كَمَن	فراوانی	۴۴	۴۵	۳۰	۱۱۹	۱/۸۸	۶
		درصد	۳۷	۳۷/۸	۲۵/۲	۱۰۰		
	لَا يَخْلُقُ	فراوانی	۶۵	۴۹	۵	۱۱۹	۱/۵۰	۱۹
		درصد	۵۴/۶	۴۱/۲	۴/۲	۱۰۰		
	قُلْ	فراوانی	۲۲	۶	۹۲	۱۲۰	۲/۵۸	۴
		درصد	۱۸/۳	۵	۷۶/۷	۱۰۰		
	هَاتُوا	فراوانی	۸۱	۲۳	۱۶	۱۲۰	۱/۴۶	۲۳
		درصد	۶۷/۵	۱۹/۲	۱۳/۳	۱۰۰		

جدول ۲. (ادامه)

متن	آیه	روخوانی	قواعد، اعراب یا اتصال اشتباه، ۱	بخش بخش و صحیح خواندن، ۲	بدون بخش کردن به صورت روان و صحیح، ۳	جمع	میانگین از ۳ میانگین	ترتیب میانگین
قرآن اول	رَبَّنَا	فراوانی	۵۳	۵۰	۱۶	۱۱۹	۱/۶۹	۱۰
		درصد	۴۴/۵	۴۲	۱۳/۴	۱۰۰		
	تَقَبَّلْ	فراوانی	۶۷	۴۹	۳	۱۱۹	۱/۴۶	۲۲
		درصد	۵۶/۳	۴۱/۲	۲/۵	۱۰۰		
	مِنَّا	فراوانی	۶۲	۳۷	۲۰	۱۱۹	۱/۶۵	۱۲
		درصد	۵۲/۱	۳۱/۱	۱۶/۸	۱۰۰		
قرآن دوم	لِمَ	فراوانی	۴۷	۳۳	۳۳	۱۱۳	۱/۸۸	۷
		درصد	۴۱/۶	۲۹/۲	۲۹/۲	۱۰۰		
	تَقُولُونَ	فراوانی	۴۵	۶۰	۸	۱۱۳	۱/۶۷	۱۱
		درصد	۳۹/۸	۵۳/۱	۷/۱	۱۰۰		
	مَا	فراوانی	۳		۱۰۹	۱۱۲	۲/۹۵	۱
		درصد	۲/۷		۹۷/۳	۱۰۰		
	لَا تَفْعَلُونَ	فراوانی	۶۱	۴۵	۵	۱۱۱	۱/۵۰	۲۰
		درصد	۵۵	۴۰/۵	۴/۵	۱۰۰		
آیه دوم	وَالْفَّ	فراوانی	۷۵	۳۲	۳	۱۱۰	۱/۳۵	۲۷
		درصد	۶۸/۲	۲۹/۱	۲/۷	۱۰۰		
	بَيْنَ	فراوانی	۶۵	۳۰	۱۵	۱۱۰	۱/۵۵	۱۷
		درصد	۵۹/۱	۲۷/۳	۱۳/۶	۱۰۰		
	قُلُوبِهِمْ	فراوانی	۶۸	۳۴	۸	۱۱۰	۱/۴۵	۲۴
		درصد	۶۱/۸	۳۰/۹	۷/۳	۱۰۰		

جدول ۲. (ادامه)

متن	آیه	روخوانی		قواعد، اعراب یا اتصال اشتباه، ۱	بخش‌بخش و صحیح خواندن، ۲	بدون بخش کردن به‌صورت روان و صحیح، ۳	جمع	میانگین از ۳ میانگین	ترتیب میانگین
سوم آیه	وَأَنْفِقُوا	فراوانی	۷۳	۳۲	۵	۱۱۰	۱/۳۸	۲۶	
		درصد	۶۶/۴	۲۹/۱	۴/۵	۱۰۰			
	مِنْ	فراوانی	۳۱	۶	۷۲	۱۰۹	۲/۳۸	۵	
		درصد	۲۸/۴	۵/۵	۶۶/۱	۱۰۰			
	مَا	فراوانی	۴		۱۰۵	۱۰۹	۲/۹۳	۲	
		درصد	۳/۷		۹۶/۳	۱۰۰			
	رَزَقْنَاكُمْ	فراوانی	۶۲	۴۲	۵	۱۰۹	۱/۴۸	۲۱	
		درصد	۵۶/۹	۳۸/۵	۴/۶	۱۰۰			
	خَلَقْنِي	فراوانی	۳۸	۶۴	۸	۱۱۰	۱/۷۳	۸	
		درصد	۳۴/۵	۵۸/۲	۷/۳	۱۰۰			
چهارم آیه	خَفَّوْهُ	فراوانی	۴۴	۶۱	۵	۱۱۰	۱/۶۵	۱۳	
		درصد	۴۰	۵۵/۵	۴/۵	۱۰۰			
	يَهْدِينِ	فراوانی	۵۵	۴۹	۶	۱۱۰	۱/۵۵	۱۶	
		درصد	۵۰	۴۴/۵	۵/۵	۱۰۰			
وضعیت کلی روخوانی: ۱/۷۹									

براساس جدول ۲، میانگین وضعیت کلی روخوانی دانش آموزان پایه اول مورد مطالعه ۱/۷۹ (درمقیاس اندازه گیری ۱ تا ۳) کمتر از حد وسط ۲ بوده است، بنابراین روخوانی دانش آموزان پایه اول در وضعیت نامطلوبی است. کلمه ما که یک هجایی است در مقایسه با سایر کلمات، ساده تر بوده است و کلمه های یَخْلُقُ، أَنْفِقُوا و اَلْفَ که به ترتیب شامل ساکن، حرف ناخوانا و تشدیدند، در مقایسه با سایر کلمات برای دانش آموزان مشکل تر بوده اند.

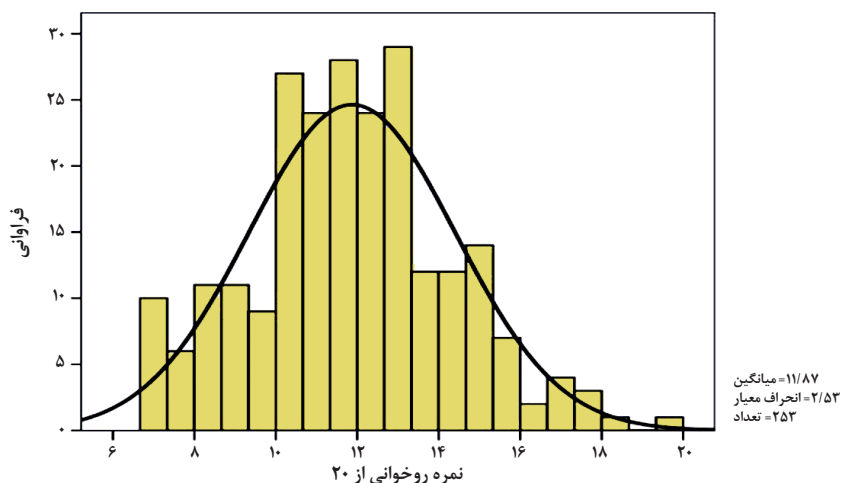
در اینجا به منظور تحلیل واقعی تر از اهداف کسب شده، داده های روان خوانی و روخوانی آیات به مقیاس ۲۰ تبدیل و مطالعه شد.

جدول ۳. آمار توصیفی نمرات روان خوانی آیات و روخوانی کلمات از ۲۰

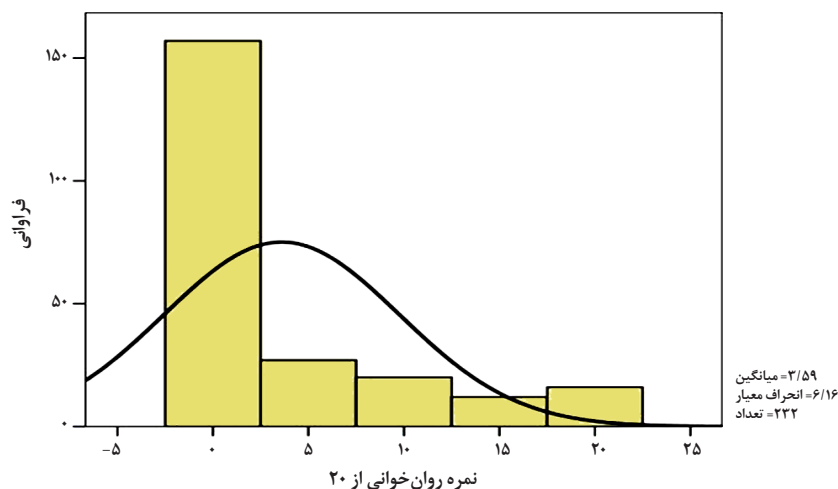
تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
۲۳۲	۳/۶۰	۶/۱۶
۲۳۵	۱۱/۸۷	۲/۵۴

ملاحظه می‌شود که نمره کسب‌شده روان‌خوانی آیات در دانش‌آموزان پایه اول ۳/۶۰ و روخوانی (بخش خوانی) کلمات در وضعیت بهتر ۱۱/۸۷ در مقیاس اندازه‌گیری ۲۰ بوده است.

نمودار ۱. نمره روخوانی کلمه‌ها از ۲۰ (پایه اول ابتدایی)

نمودار ۲. نمره روان‌خوانی آیات از ۲۰ (پایه اول ابتدایی)

نمودار ۱ نشان می‌دهد که توزیع نمرات روخوانی کلمات نرمال است، اما نمودار ۲ نشان می‌دهد که نمرات روان‌خوانی آیات توزیع نرمالی ندارد.

۲. پایه دوم ..... پایانه دوم

در پایه دوم ابتدایی از ۲۴۳ دانش آموز در اردیبهشت ماه آزمون گرفته شد که ۶۱ دانش آموز از استان تهران، ۷۷ دانش آموز از استان آذربایجان غربی، ۵۷ نفر از استان خراسان رضوی و ۴۸ نفر از استان هرمزگان بودند.

تحلیل یافته‌های بخش روان‌خوانی و روخوانی در پایه دوم به شرح زیر است:

جدول ۴. روان‌خوانی آیه از سوی دانش آموزان پایه دوم ابتدایی

روان‌خوانی:	نسبت درصد قرائت درست	ترتیب
وَّصَوَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا	۲۴	۸
وَلَا خَبْءٌ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ	۳۱	۳
وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ	۲۶	۷
تَنْزِيلُ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ فِيهَا	۳۵	۲
وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُو بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ	۲۲	۱۱
تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ نَبِّئْنَا بِتَأْوِيلِهِ	۱۹	۱۲
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا	۴۸	۱
عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى	۲۷	۶
سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى	۲۳	۹
أَنَّهُ وَكَانَ بَعَابِدَهُ خَبِيرًا بَصِيرًا	۲۳	۹
أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ	۳۲	۳
وَلِتَعْلَمَهُ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ	۱۶	۱۴
لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً	۳۰	۵
وَدَاعِبًا إِلَى اللَّهِ يَازَنَهُ يَ وَ سِرَاجًا مُنِيرًا	۱۷	۱۳
وضعیت کلی روان‌خوانی:		۲۸/۹

در جدول ۴ ملاحظه می‌شود که ۲۸/۹ درصد دانش آموزان پایه دوم مورد مطالعه توانسته‌اند آیات را روان قرائت کنند، بالاترین درصد روان‌خوانی دانش آموزان مربوط به آیه «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا» است (۴۸ درصد) و کمترین درصد مربوط به آیه «وَلِتَعْلَمَهُ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ» است (۱۶ درصد).

جدول ۵. روخوانی کلمات هر آیه از سوی دانش‌آموزان پایه دوم ابتدایی

روخوانی		قواعد، اعراب یا اتصال اشتباه بود	بخش بخش و صحیح خواند	بدون بخش کردن به‌صورت روان و صحیح	جمع	میانگین از ۳	ترتیب میانگین
وَوَصَّيْنَا بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا	وَوَصَّيْنَا	فراروانی	۶۲	۳۷	۱۵	۱۱۴	۵۴
		درصد	۵۴	۳۳	۱۳	۱۰۰	
	الْإِنْسَانِ	فراروانی	۷۲	۱۶	۲۶	۱۱۴	۵۲
		درصد	۶۳	۱۴	۲۳	۱۰۰	
	بِوَالِدَيْهِ	فراروانی	۷۶	۱۶	۲۲	۱۱۴	۵۸
		درصد	۶۷	۱۴	۱۹	۱۰۰	
وَلَا جَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ	احسانًا	فراروانی	۲۲	۴۲	۵۰	۱۱۴	۱۳
		درصد	۱۹	۳۷	۴۴	۱۰۰	
	وَلَا	فراروانی	۸	۱۹	۸۷	۱۱۴	۴
		درصد	۷	۱۷	۷۶	۱۰۰	
	جَبَّةٍ	فراروانی	۷۱	۲۹	۱۴	۱۱۴	۶۱
		درصد	۶۲	۲۵	۱۲	۱۰۰	
وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ	فِي	فراروانی	۲	۳	۱۰۹	۱۱۴	۱
		درصد	۲	۳	۹۶	۱۰۰	
	ظُلُمَاتِ	فراروانی	۳۵	۴۸	۳۱	۱۱۴	۲۵
		درصد	۳۱	۴۲	۲۷	۱۰۰	
	الْأَرْضِ	فراروانی	۶۴	۹	۴۱	۱۱۴	۳۶
		درصد	۵۶	۸	۳۶	۱۰۰	
وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ	جَعَلْنَا	فراروانی	۴۴	۴۳	۲۶	۱۱۳	۳۴
		درصد	۳۹	۳۸	۲۳	۱۰۰	
	مِنْ	فراروانی	۲۴	۱۶	۷۳	۱۱۳	۱۱
		درصد	۲۱	۱۴	۶۵	۱۰۰	
	الْمَاءِ	فراروانی	۷۵	۱۶	۲۲	۱۱۳	۵۷
		درصد	۶۶	۱۴	۲۰	۱۰۰	
	كُلِّ	فراروانی	۲۴	۳۹	۴۹	۱۱۲	۱۴
		درصد	۲۱	۳۵	۴۴	۱۰۰	
	شَيْءٍ	فراروانی	۴۳	۳۱	۳۸	۱۱۲	۲۸
		درصد	۳۸	۲۸	۳۴	۱۰۰	
	حَيٍّ	فراروانی	۵۵	۱۶	۴۰	۱۱۱	۳۲
		درصد	۵۰	۱۴	۳۶	۱۰۰	

جدول ۵. (ادامه)

روخوانی	قواعد، اعراب یا اتصال اشتباه بود	بخش بخش و صحیح خواند	بدون بخش کردن به صورت روان و صحیح	جمع	میانگین از ۳	ترتیب میانگین
تَنَزَّلُ	فراوانی	۴۸	۴۴	۲۱	۱۱۳	۴۰
	درصد	۴۳	۳۹	۱۹	۱۰۰	۱/۷۶
تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ وَ الرُّوحُ فِيهَا	فراوانی	۷۷	۱۱	۲۲	۱۱۰	۶۱
	درصد	۷۰	۱۰	۲۰	۱۰۰	۱/۵
فِيهَا	فراوانی	۳۷	۳۹	۳۳	۱۰۹	۲۶
	درصد	۳۴	۳۶	۳۰	۱۰۰	۱/۹۶
وَ كَانَ	فراوانی	۹	۲۸	۷۲	۱۰۹	۹
	درصد	۸	۲۶	۶۶	۱۰۰	۲/۵۸
يَأْمُرُ أَهْلَهُو	فراوانی	۶	۲۳	۸۲	۱۱۱	۵
	درصد	۵	۲۱	۷۴	۱۰۰	۲/۶۸
بِالصَّلَاةِ وَ الزَّكَاةِ	فراوانی	۶۰	۳۴	۱۷	۱۱۱	۴۸
	درصد	۵۴	۳۱	۱۵	۱۰۰	۱/۶۱
وَالزَّكَاةِ	فراوانی	۶۶	۳۱	۱۴	۱۱۱	۵۶
	درصد	۶۰	۲۸	۱۳	۱۰۰	۱/۵۳
تَأْكُلُ	فراوانی	۶۳	۲۸	۱۸	۱۰۹	۵۵
	درصد	۵۸	۲۶	۱۷	۱۰۰	۱/۵۹
الطَّيْرُ	فراوانی	۵۸	۲۰	۳۰	۱۰۸	۴۲
	درصد	۵۴	۱۹	۲۸	۱۰۰	۱/۷۴
مِنْهُ	فراوانی	۵۹	۲۵	۲۲	۱۰۶	۴۵
	درصد	۵۶	۲۴	۲۱	۱۰۰	۱/۶۵
نَبَّئْنَا	فراوانی	۶۲	۲۳	۲۰	۱۰۵	۵۰
	درصد	۵۹	۲۲	۱۹	۱۰۰	۱/۶
بِتَأْوِيلِهِ	فراوانی	۵۰	۳۴	۲۱	۱۰۵	۴۳
	درصد	۴۸	۳۲	۲۰	۱۰۰	۱/۷۲
بِتَأْوِيلِهِ	فراوانی	۶۸	۳۳	۲	۱۰۳	۶۹
	درصد	۶۶	۳۲	۲	۱۰۰	۱/۳۶
بِتَأْوِيلِهِ	فراوانی	۶۸	۲۴	۱۱	۱۰۳	۶۴
	درصد	۶۶	۲۳	۱۱	۱۰۰	۱/۴۵

جدول ۵. (ادامه)

روخوانی	قواعد، اعراب یا اتصال اشتباه بود	بخش بخش و صحیح خواند	بدون بخش کردن به صورت روان و صحیح	جمع	میانگین از ۳	ترتیب میانگین
یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا	فراوانی	۳۸	۲۷	۳۹	۱۰۴	۲۳
	درصد	۳۷	۲۶	۳۸	۱۰۰	
	فراوانی	۳۲	۱۸	۵۴	۱۰۴	۱۵
	درصد	۳۱	۱۷	۵۲	۱۰۰	
	فراوانی	۸	۱۱	۸۵	۱۰۴	۳
	درصد	۸	۱۱	۸۲	۱۰۰	
	فراوانی	۳۸	۳۵	۳۱	۱۰۴	۲۹
	درصد	۳۷	۳۴	۳۰	۱۰۰	
	فراوانی	۵۶	۸	۴۰	۱۰۴	۳۳
	درصد	۵۴	۸	۳۹	۱۰۰	
	فراوانی	۳۷	۱۸	۴۹	۱۰۴	۱۷
	درصد	۳۶	۱۷	۴۷	۱۰۰	
عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى	فراوانی	۳۴	۳۲	۵۱	۱۱۷	۱۶
	درصد	۲۹	۲۷	۴۴	۱۰۰	
	فراوانی	۴۹	۴۲	۲۶	۱۱۷	۳۵
	درصد	۴۲	۳۶	۲۲	۱۰۰	
	فراوانی	۸۰	۲۲	۱۵	۱۱۷	۶۵
	درصد	۶۸	۱۹	۱۳	۱۰۰	
سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى	فراوانی	۶۵	۳۲	۱۹	۱۱۶	۴۹
	درصد	۵۶	۲۸	۱۶	۱۰۰	
	فراوانی	۶۶	۲۷	۲۳	۱۱۶	۴۷
	درصد	۵۷	۲۳	۲۰	۱۰۰	
	فراوانی	۴۰	۴۵	۳۱	۱۱۶	۳۰
	درصد	۳۵	۳۹	۲۷	۱۰۰	
	فراوانی	۸۵	۱۴	۱۷	۱۱۶	۶۶
	درصد	۷۳	۱۲	۱۵	۱۰۰	

جدول ۵. (ادامه)

روخوانی	قواعد، اعراب یا اتصال اشتباه بود	بخش بخش و صحیح خواند	بدون بخش کردن به صورت روان و صحیح	جمع	میانگین از ۳	ترتیب میانگین
آنّه و کانّ و بعباده ی خبیراً بصیراً	فراوانی	۵۶	۲۸	۳۲	۱۱۶	۳۷
	درصد	۴۸	۲۴	۲۸	۱۰۰	۱/۷۹
	فراوانی	۱۲	۱۴	۸۹	۱۱۵	۶
	درصد	۱۰	۱۲	۷۷	۱۰۰	۲/۶۷
	فراوانی	۷۳	۳۰	۱۲	۱۱۵	۶۳
	درصد	۶۴	۲۶	۱۰	۱۰۰	۱/۴۷
	فراوانی	۵۳	۳۳	۲۹	۱۱۵	۳۸
	درصد	۴۶	۲۹	۲۵	۱۰۰	۱/۷۹
	فراوانی	۳۶	۳۱	۴۷	۱۱۴	۱۸
	درصد	۳۲	۲۷	۴۱	۱۰۰	۲/۱
اولئک اصحابّ الجنّة هم فیها خالدون	فراوانی	۵۹	۳۴	۱۹	۱۱۲	۴۶
	درصد	۵۳	۳۰	۱۷	۱۰۰	۱/۶۴
	فراوانی	۲۷	۵۴	۳۱	۱۱۲	۲۲
	درصد	۲۴	۴۸	۲۸	۱۰۰	۲/۰۴
	فراوانی	۶۰	۳۷	۱۵	۱۱۲	۵۱
	درصد	۵۴	۳۳	۱۳	۱۰۰	۱/۶
	فراوانی	۲۱	۸	۸۳	۱۱۲	۱۰
	درصد	۱۹	۷	۷۴	۱۰۰	۲/۵۵
	فراوانی	۹	۲۶	۷۶	۱۱۱	۸
	درصد	۸	۲۳	۶۹	۱۰۰	۲/۶
اولئک اصحابّ الجنّة هم فیها خالدون	فراوانی	۴۰	۲۶	۴۵	۱۱۱	۲۰
	درصد	۳۶	۲۳	۴۱	۱۰۰	۲/۰۵
	فراوانی	۷۹	۲۸	۲	۱۰۹	۷۰
	درصد	۷۳	۲۶	۲	۱۰۰	۱/۲۹
	فراوانی	۲۰	۳	۸۶	۱۰۹	۷
	درصد	۱۸	۳	۷۹	۱۰۰	۲/۶۱
	فراوانی	۵۸	۲۸	۲۳	۱۰۹	۴۴
	درصد	۵۳	۲۶	۲۱	۱۰۰	۱/۶۸
	فراوانی	۸۰	۱۳	۱۵	۱۰۸	۶۷
	درصد	۷۴	۱۲	۱۴	۱۰۰	۱/۴
ولتعلّمه و من تأویل الاحادیث	فراوانی	۷۹	۲۸	۲	۱۰۹	۷۰
	درصد	۷۳	۲۶	۲	۱۰۰	۱/۲۹
	فراوانی	۲۰	۳	۸۶	۱۰۹	۷
	درصد	۱۸	۳	۷۹	۱۰۰	۲/۶۱
	فراوانی	۵۸	۲۸	۲۳	۱۰۹	۴۴
	درصد	۵۳	۲۶	۲۱	۱۰۰	۱/۶۸
	فراوانی	۸۰	۱۳	۱۵	۱۰۸	۶۷
	درصد	۷۴	۱۲	۱۴	۱۰۰	۱/۴
	فراوانی	۷۹	۲۸	۲	۱۰۹	۷۰
	درصد	۷۳	۲۶	۲	۱۰۰	۱/۲۹

جدول ۵. (ادامه)

روخوانی		قواعد، اعراب یا اتصال اشتباه بود	بخش بخش و صحیح خواند	بدون بخش کردن به صورت روان و صحیح	جمع	میانگین از ۳	ترتیب میانگین
لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً الدُّنْيَا حَسَنَةً وَدَاعِيًا إِلَى وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ يَاذَنهُ وَ سِرَاجًا مُّنِيرًا وَسِرَاجًا مُنِيرًا	فراوانی	۶۲	۲۹	۱۸	۱۰۹	۱/۶	۵۳
	درصد	۵۷	۲۷	۱۷	۱۰۰		
	فراوانی	۳۶	۳۳	۴۰	۱۰۹	۲/۰۴	۲۱
	درصد	۳۳	۳۰	۳۷	۱۰۰		
	فراوانی	۵	۵	۱۰۳	۱۰۸	۲/۹۱	۲
	درصد	۵		۹۵	۱۰۰		
	فراوانی	۴۲	۳۵	۳۱	۱۰۸	۱/۹	۳۱
	درصد	۳۹	۳۲	۲۹	۱۰۰		
	فراوانی	۳۸	۳۴	۳۶	۱۰۸	۱/۹۸	۲۴
	درصد	۳۵	۳۲	۳۳	۱۰۰		
	فراوانی	۴۲	۲۸	۳۸	۱۰۸	۱/۹۶	۲۷
	درصد	۳۹	۲۶	۳۵	۱۰۰		
وَدَاعِيًا إِلَى وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ يَاذَنهُ وَ سِرَاجًا مُّنِيرًا وَسِرَاجًا مُنِيرًا	فراوانی	۷۷	۲۲	۱۰	۱۰۹	۱/۳۹	۶۸
	درصد	۷۱	۲۰	۹	۱۰۰		
	فراوانی	۷۶	۱۰	۲۳	۱۰۹	۱/۵۱	۵۹
	درصد	۷۰	۹	۲۱	۱۰۰		
	فراوانی	۵۶	۱۹	۳۳	۱۰۸	۱/۷۹	۳۹
	درصد	۵۲	۱۸	۳۱	۱۰۰		
	فراوانی	۶۷	۲۷	۱۴	۱۰۸	۱/۵۱	۶۰
	درصد	۶۲	۲۵	۱۳	۱۰۰		
	فراوانی	۵۰	۳۵	۲۳	۱۰۸	۱/۷۵	۴۱
	درصد	۴۶	۳۲	۲۱	۱۰۰		
	فراوانی	۳۲	۳۵	۴۱	۱۰۸	۲/۰۸	۱۹
	درصد	۳۰	۳۲	۳۸	۱۰۰		
وضعیت کلی روان‌خوانی: ۱/۹۱							

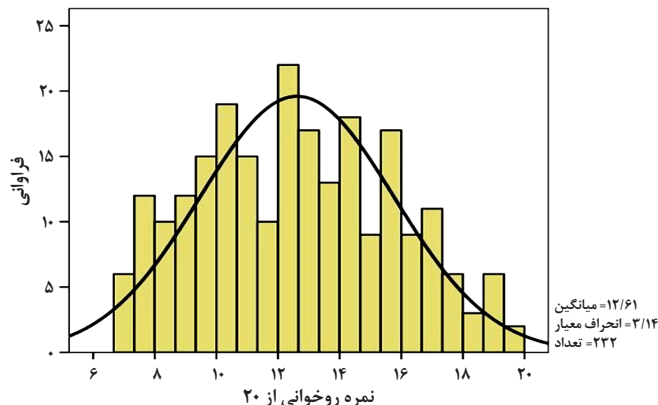
براساس جدول ۵، میانگین وضعیت کلی روخوانی دانش‌آموزان پایه دوم مورد مطالعه ۱/۹۱ (درمقیاس اندازه‌گیری ۱ تا ۳) کمتر از حد وسط ۲ بوده است، بنابراین روخوانی دانش‌آموزان پایه دوم در وضعیت مطلوبی نیست. کلمه‌ای که یک هجایی است در مقایسه با سایر کلمات، ساده‌تر بوده است و کلمه‌های وَدَاعِيًا، نَبَّئْنَا، وَلِنُعَلِّمَهُ در مقایسه با سایر کلمات برای دانش‌آموزان مشکل‌تر بوده است.

در اینجا به منظور تحلیل واقعی تر از اهداف کسب شده، داده های روان خوانی آیات و روخوانی کلمات آیات به مقیاس ۲۰ تبدیل و مطالعه شد.

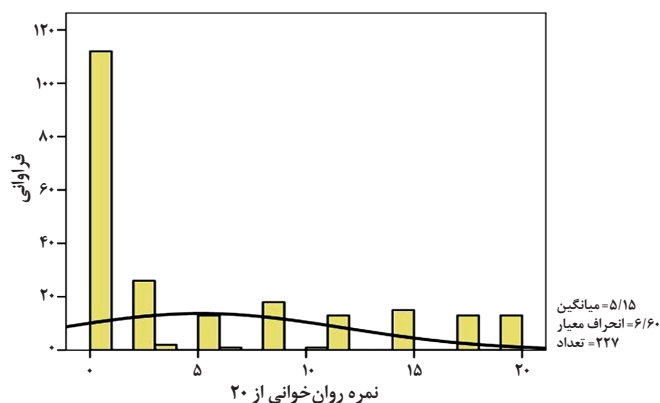
جدول ۶. آمار توصیفی نمرات روان خوانی آیات و روخوانی کلمات از ۲۰

تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
۲۲۷	۵/۱۵	۶/۶۰
۲۳۲	۱۲/۶۲	۳/۱۵

ملاحظه می شود که نمره کسب شده روان خوانی آیات در دانش آموزان پایه دوم ۵/۱۵ و روخوانی کلمات در وضعیت بهتر ۱۲/۶۲ در مقیاس اندازه گیری ۲۰ بوده است.

نمودار ۳. نمره روخوانی کلمه ها از ۲۰ (پایه دوم ابتدایی)

نمودار ۴. نمره روان خوانی آیات از ۲۰ (پایه دوم ابتدایی)

نمودار ۳ نشان می‌دهد که توزیع نمرات روخوانی کلمات نرمال است، اما نمودار ۴ نشان می‌دهد نمرات روان‌خوانی آیات توزیع نرمالی ندارد.

۳. پایه سوم .....

در پایه سوم ابتدایی از ۲۴۷ دانش‌آموز در اردیبهشت ماه آزمون گرفته شد که ۷۹ دانش‌آموز از استان آذربایجان غربی، ۵۷ دانش‌آموز از استان هرمزگان، ۵۶ نفر از استان تهران و ۵۵ نفر از استان خراسان رضوی بودند.

تحلیل یافته‌های بخش روان‌خوانی و روخوانی در پایه سوم به شرح زیر است:

جدول ۷. روان‌خوانی آیه از سوی دانش‌آموزان پایه سوم ابتدایی

رتب	نسبت درصد قرا	روان‌خوانی:
۱	۸۹/۵	سَلامَ عَلَی اِبْرَهِیمَ
۲	۷۲	کَذَٰلِکَ نَجْزِی الْمُحْسِنِینَ
۵	۵۸/۷	اِنَّهٗ وَ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِینَ
۲۰	۳۶	وَ بَشِّرْناهٗ بِاسْحَاقَ نَبِیًّا مِنْ الصَّالِحِینَ
۱۱	۴۲/۷	وَ بَارِکْنا عَلَیْهِ وَ عَلَی اِسْحَاقَ وَ مِنْ ذُرِّیَّتِهما مُحْسِنٌ وَ ظَالمٌ لِنَفْسِهِ ی مُبِینٌ
۴	۷۰/۳	وَ لَقَدْ مَنَّا عَلَی مُوسٰی وَ هَارُونَ
۲۸	۳۰/۱	وَ نَجَّیْناهُما وَ قَوْمَهُما مِنْ الْکَرْبِ الْعَظِیمِ
۱۳	۴۲/۵	وَ نَصَرْنا هُم فَکَانُوا هُمُ الْغَالِبِینَ
۱۸	۳۷/۸	وَ اَتَّیناهُما الْکِتابَ الْمُسْتَبِیْنَ
۸	۵۰/۷	اقِمِ الصَّلَاةَ لِذُلُوکِ الشَّمْسِ اِلَی عَسَی اللَّیْلِ وَ قُرْآنَ الْفَجْرِ اِنَّ الْفَجْرَ کَانَ مَشْهُودًا
۱۳	۴۶/۳	وَ مِنْ اللَّیْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ ی نَافِلَةً لَکَ عَسٰی اَنْ یَبْعَثَکَ رَبُّکَ مَقَامًا مَحْمُودًا
۲۰	۴۱/۵	وَقُلْ رَبِّ ادْخُلْنِیْ مُدْخَلَ صِدِّیقٍ وَ اَخْرِجْنِیْ مَخْرَجَ صِدِّیقٍ وَ اجْعَلْ لِیْ مِنْ لَدُنْکَ سُلْطٰنًا نَصِیرًا

جدول ۷. (ادامه)

ترتیب	نسبت درصد قرائت درست	روان خوانی:
۷	۵۴/۵	وَ قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَ زَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا
۱۶	۴۶/۲	وَ نُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَ رَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَ لَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا
۲۰	۴۱/۵	وَ إِذَا أَنْعَمْنَا عَلَىٰ إِنْسَانٍ أَعْرَضَ وَ نَا بْجَانِيهِ ي وَ إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ كَانَ يَتُوسَّسُ
۲۰	۴۱/۵	قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَىٰ شَاكِلَتِهِ فَرَبُّكَ عَلِيمٌ بِمَن هُوَ أَهْدَىٰ سَبِيلًا
۹	۵۶/۹	فَمَا أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ
۲۶	۴۳/۹	وَ الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كِبَارَ الْإِثْمِ وَ الْفَوَاحِشِ وَ إِذَا مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ
۱۸	۵۰	وَ الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَ أَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ وَ مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ
۲۸	۴۰/۷	وَ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُونَ
۱۶	۵۴/۵	وَ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَ أَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ
۱۱	۵۲/۵	لَعَلَّنَا نَتَّبِعَ السَّخِرَةَ إِن كَانُوا هُمْ الْغَالِبِينَ
۲۰	۴۵	فَلَمَّا جَاءَ السَّخِرَةَ قَالُوا لِفِرْعَوْنَ أَئِنَّا لَنَأَجْرُكَ إِن كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ
۲۷	۳۷/۷	قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ إِذَا لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ
۶	۶۵	قَالَ لَهُمْ مُوسَىٰ أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلْقُونَ
۳۰	۳۱/۱	فَأَلْقُوا جِبَالَهُمْ وَ عَصِيَّتَهُمْ وَ قَالُوا يِعْزَهُ فِرْعَوْنُ إِنَّا لَنَحْنُ الْغَالِبُونَ
۲۵	۴۲/۶	فَأَلْقَىٰ مُوسَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ
۹	۵۶/۹	فَأَلْقَى السَّخِرَةَ سَاجِدِينَ
۱۳	۵۲/۵	قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ
۲	۹۱/۵	رَبِّ مُوسَىٰ وَ هَارُونَ
۵۵/۳		وضعت کلی روان خوانی:

در جدول ۷ ملاحظه می‌شود که ۵۵/۳ درصد از دانش‌آموزان پایه سوم مورد مطالعه توانسته‌اند آیات را روان قرائت کنند. بالاترین درصد روان‌خوانی دانش‌آموزان مربوط به آیه «سَلَامٌ عَلَیْ اِبْرَاهِیمَ» است (۸۹/۵ درصد) و کمترین درصد مربوط به آیه «وَ نَجِّنَاھُمَا وَ قَوْمَهُمَا مِنَ الْکَرْبِ الْعَظِیمِ» است (۳۰/۱ درصد).

جدول ۸. روان‌خوانی کلمات هر آیه از سوی دانش‌آموزان پایه سوم ابتدایی

روخوانی:	میانگین از ۳	ترتیب میانگین	روخوانی:	میانگین از ۳	ترتیب میانگین	روخوانی:	میانگین از ۳	ترتیب میانگین	روخوانی:	میانگین از ۳	ترتیب میانگین	روخوانی:	میانگین از ۳	ترتیب میانگین
مَا	۳	۱	قَالُوا	۲/۷۰	۵۰	الْغَالِبِينَ	۲/۴۲	۹۹	كَبَائِرَ	۲/۱۴	۱۴۸	لِنَفْسِهِ	۱/۸۷	۱۹۷
مَا	۳	۲	سَبِيلٌ	۲/۶۹	۵۱	وَأَصْلَحَ	۲/۴۲	۱۰۰	يَغْفِرُونَ	۲/۱۴	۱۴۹	يَبْعَثُكَ	۱/۸۷	۱۹۸
مَا	۲/۹۷	۳	مِنْ	۲/۶۹	۵۲	الدُّنْيَا	۲/۴۱	۱۰۱	وَمِنْ	۲/۱۴	۱۵۰	الْحَيَاةِ	۱/۸۶	۱۹۹
مِنْ	۲/۹۵	۴	أَنْ	۲/۶۷	۵۳	فَإِذَا	۲/۴۱	۱۰۲	الصَّالِحِينَ	۲/۱۳	۱۵۱	أَتَعْمَنَا	۱/۸۶	۲۰۰
كَانَ	۲/۹۴	۵	شُورَى	۲/۶۶	۵۴	عَلَى	۲/۴۰	۱۰۳	الْبَاطِلَ	۲/۱۲	۱۵۲	أَعْلَمَ	۱/۸۶	۲۰۱
ابراهيم	۲/۹۳	۶	وَالَّذِينَ	۲/۶۶	۵۵	خَيْرَ	۲/۴۰	۱۰۴	الظَّالِمِينَ	۲/۱۱	۱۵۳	مُحْسِنَ	۱/۸۵	۲۰۲
و هارون	۲/۹۲	۷	لِي	۲/۶۶	۵۶	إِنَّهُ وَ	۲/۳۹	۱۰۵	يَعْمَلُ	۲/۱۱	۱۵۴	كُنَّا	۱/۸۵	۲۰۳
موسى	۲/۹۲	۸	سَاجِدِينَ	۲/۶۴	۵۷	هُمْ	۲/۳۹	۱۰۶	رَزَقْنَاهُمْ	۲/۱۱	۱۵۵	الْكَرْبِ	۱/۸۴	۲۰۴
وَمَا	۲/۹۱	۹	وَإِذَا	۲/۶۲	۵۸	يَرْبِّ	۲/۳۷	۱۰۷	وَظَالِمٌ	۲/۱۱	۱۵۶	لِيَرْعُونَ	۱/۸۴	۲۰۵
موسى	۲/۹۰	۱۰	عَلَى	۲/۶۰	۵۹	الظَّالِمِينَ	۲/۳۶	۱۰۸	نَحْنُ	۲/۱۰	۱۵۷	غَضِبُوا	۱/۸۳	۲۰۶
مِنْ	۲/۹۰	۱۱	مَنْ	۲/۵۹	۶۰	مِنْ	۲/۳۵	۱۰۹	الْقُرْآنِ	۲/۰۹	۱۵۸	لَمَنْ	۱/۸۲	۲۰۷
على	۲/۸۹	۱۲	أَنْ	۲/۵۹	۶۱	عَلَيْهِ	۲/۳۳	۱۱۰	الْحَقُّ	۲/۰۹	۱۵۹	الشَّرُّ	۱/۸۱	۲۰۸
لا	۲/۸۹	۱۳	أَنْتُمْ	۲/۵۹	۶۲	اقم	۲/۳۳	۱۱۱	لِلَّذِينَ	۲/۰۷	۱۶۰	لَذِكْ	۱/۸۱	۲۰۹
موسى	۲/۸۹	۱۴	وَالَّذِينَ	۲/۵۶	۶۳	خَسِرًا	۲/۳۲	۱۱۲	يَتَوَكَّلُونَ	۲/۰۵	۱۶۱	وَالْفَوَاحِشَ	۱/۷۹	۲۱۰
قَالُوا	۲/۸۸	۱۵	هُوَ	۲/۵۵	۶۴	وَقُرْآنَ	۲/۳۱	۱۱۳	الْمُسْتَبِينَ	۲/۰۳	۱۶۲	يَأْتِيَكُونَ	۱/۷۹	۲۱۱
وَهَارُونَ	۲/۸۸	۱۶	نَصِيرًا	۲/۵۵	۶۵	سُلْطَانًا	۲/۳۱	۱۱۴	وَأَنْكُمْ	۲/۰۲	۱۶۳	سَيِّئَةً	۱/۷۸	۲۱۲
موسى	۲/۸۸	۱۷	لَهُمْ	۲/۵۴	۶۶	إِذَا	۲/۳۱	۱۱۵	شَاكِلَتَهُ	۲/۰۲	۱۶۴	وَأَخْرَجْنِي	۱/۷۸	۲۱۳
كَانَ	۲/۸۸	۱۸	إِسْحَاقَ	۲/۵۴	۶۷	اللَّهِ	۲/۳۱	۱۱۶	الْبَاطِلُ	۲/۰۲	۱۶۵	بِإِسْحَاقَ	۱/۷۷	۲۱۴
وَلَا	۲/۸۸	۱۹	اللَّهُ	۲/۵۳	۶۸	يَزِيدُ	۲/۳۱	۱۱۷	لِلْمُؤْمِنِينَ	۲	۱۶۶	أَلَا	۱/۷۷	۲۱۵
كَانَ	۲/۸۸	۲۰	وَإِذَا	۲/۵۳	۶۹	الْعَالَمِينَ	۲/۳۱	۱۱۸	يَتُوسَا	۲	۱۶۷	السَّخْرَةَ	۱/۷۶	۲۱۶
إِذَا	۲/۸۸	۲۱	يُحِبُّ	۲/۵۳	۷۰	هِيَ	۲/۳۰	۱۱۹	أَلْوَا	۲	۱۶۸	وَبَارَكْنَا	۱/۷۶	۲۱۷
هُمْ	۲/۸۶	۲۲	الْعَظِيمِ	۲/۵۳	۷۱	أَهْدَى	۲/۲۹	۱۲۰	اللَّيْلِ	۱/۹۹	۱۶۹	وَنَا	۱/۷۵	۲۱۸
مَا	۲/۸۴	۲۳	كَذَلِكَ	۲/۵۳	۷۲	مَقَامًا	۲/۲۸	۱۲۱	الْعَابُونَ	۱/۹۸	۱۷۰	لِبُلُوكِ	۱/۷۵	۲۱۹
قَالَ	۲/۸۴	۲۴	لَنَا	۲/۵۲	۷۳	هُوَ	۲/۲۸	۱۲۲	شِفَاءَ	۱/۹۷	۱۷۱	فَالْقِيَّ	۱/۷۵	۲۲۰
رَبِّ	۲/۸۱	۲۵	مَشْهُودًا	۲/۵۲	۷۴	الشَّمْسِ	۲/۲۷	۱۲۳	فِرْعَوْنَ	۱/۹۷	۱۷۲	يَجْتَنِبُونَ	۱/۷۴	۲۲۱
جَاءَ	۲/۸۰	۲۶	قُرْآنَ	۲/۵۲	۷۵	الْمُؤْمِنِينَ	۲/۲۷	۱۲۴	لَنَحْنُ	۱/۹۷	۱۷۳	لَأَجْرًا	۱/۷۴	۲۲۲

جدول ۸. (ادامه)

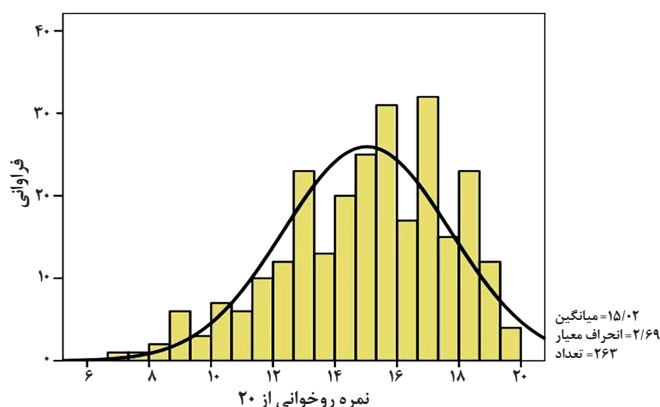
روخوانی:	میانگین از ۳	ترتیب	روخوانی:	میانگین از ۳	ترتیب	روخوانی:	میانگین از ۳	ترتیب	روخوانی:	میانگین از ۳	ترتیب	روخوانی:	میانگین از ۳	ترتیب
وَقَالُوا	۲/۸۰	۲۷	فَكَانُوا	۲/۵۱	۷۶	نَجَزَى	۲/۲۶	۱۲۵	أَصَابَهُمْ	۱/۹۶	۱۷۴	سَيِّئَةٌ	۱/۷۱	۲۲۳
عَلَى	۲/۸۰	۲۸	غَضَاءُ	۲/۵۱	۷۷	شَيْءٍ	۲/۲۴	۱۲۶	الْكِتَابِ	۱/۹۶	۱۷۵	وَنُزِّلُ	۱/۷۱	۲۲۴
بِهِ	۲/۷۹	۲۹	إِنَّ	۲/۵۱	۷۸	وَجَزَاءُ	۲/۲۴	۱۲۷	ادْخُلْنِي	۱/۹۶	۱۷۶	مَشَهُ	۱/۷۱	۲۲۵
قَالَ	۲/۷۹	۳۰	مِنْ	۲/۵۰	۷۹	لِرَبِّهِمْ	۲/۲۳	۱۲۸	بِجَانِبِهِ	۱/۹۵	۱۷۷	قَوْمَهُمَا	۱/۷۰	۲۲۶
وَمِنْ	۲/۷۹	۳۱	عِنْدَ	۲/۵۰	۸۰	صِدْقٍ	۲/۲۲	۱۲۹	كُلِّ	۱/۹۵	۱۷۸	وَأَجْعَلْ	۱/۶۹	۲۲۷
مُيَمِّنٌ	۲/۷۹	۳۲	وَأَبْقَى	۲/۵۰	۸۱	الَّيْلِ	۲/۲۱	۱۳۰	السَّحَرَةَ	۱/۹۵	۱۷۹	فَأَلْقَا	۱/۶۶	۲۲۸
قُلْ	۲/۷۸	۳۳	وَالَّذِينَ	۲/۵۰	۸۲	صِدْقٍ	۲/۲۱	۱۳۱	فَلَمَّا	۱/۹۳	۱۸۰	مَنَّا	۱/۶۳	۲۲۹
عَفَا	۲/۷۸	۳۴	مَحْمُودًا	۲/۴۹	۸۳	الْغَالِبِينَ	۲/۲۰	۱۳۲	بِعِزَّةِ	۱/۹۳	۱۸۱	وَنَصْرَانَاهُم	۱/۶۲	۲۳۰
وَقُلْ	۲/۷۷	۳۵	بِمَنْ	۲/۴۹	۸۴	حِبَالِهِمْ	۲/۲۰	۱۳۳	أَوْثِقْتُمْ	۱/۹۳	۱۸۲	اسْتَجَابُوا	۱/۶۱	۲۳۱
فَمَنْ	۲/۷۶	۳۶	هُمْ	۲/۴۹	۸۵	الْفَجْرِ	۲/۱۹	۱۳۴	نَافِلَةً	۱/۹۳	۱۸۳	الرَّئِيمِ	۱/۶۰	۲۳۲
فَمَا	۲/۷۶	۳۷	إِنْ	۲/۴۹	۸۶	وَأَقَامُوا	۲/۱۹	۱۳۵	عِبَادَنَا	۱/۹۲	۱۸۴	نَبِيًّا	۱/۶۰	۲۳۳
وَقُلْ	۲/۷۶	۳۸	إِنَّهُ	۲/۴۷	۸۷	الْغَالِبِينَ	۲/۱۸	۱۳۶	فَأَلْقَى	۱/۹۲	۱۸۵	فَتَهَجَّدَ	۱/۶۰	۲۳۴
عَلَى	۲/۷۵	۳۹	وَلَقَدْ	۲/۴۷	۸۸	عَسَقَى	۲/۱۶	۱۳۷	مُخَلَّ	۱/۹۱	۱۸۶	وَعَصِيهِمْ	۱/۵۹	۲۳۵
وَعَلَى	۲/۷۵	۴۰	إِنْ	۲/۴۷	۸۹	وَرَحْمَةً	۲/۱۵	۱۳۸	مَخْرَجَ	۱/۹۱	۱۸۷	وَأَتَيْنَاهُمَا	۱/۵۳	۲۳۶
عَسَى	۲/۷۵	۴۱	الصَّلَاةِ	۲/۴۶	۹۰	الْفَجْرِ	۲/۱۵	۱۳۹	وَزَهَقَ	۱/۹۱	۱۸۸	وَنَجَّيْنَاهُمَا	۱/۵۰	۲۳۷
هُمْ	۲/۷۴	۴۲	إِلَى	۲/۴۶	۹۱	رُبِّكَ	۲/۱۵	۱۴۰	لَعَلَّنَا	۱/۹۰	۱۸۹	ذُرِّيَّتَهُمَا	۱/۴۹	۲۳۸
رَبِّ	۲/۷۳	۴۳	إِنَّا	۲/۴۴	۹۲	نَعَمْ	۲/۱۵	۱۴۱	تَلَقَّفَ	۱/۹۰	۱۹۰	نَتَّبِعُ	۱/۴۹	۲۳۹
جَاءَ	۲/۷۳	۴۴	رَبِّهِمْ	۲/۴۴	۹۳	مُلْقُونَ	۲/۱۵	۱۴۲	انسانِ	۱/۸۹	۱۹۱	أَمَنَّا	۱/۴۹	۲۴۰
آمَنُوا	۲/۷۲	۴۵	سَلَامٍ	۲/۴۳	۹۴	مِثْلُهَا	۲/۱۵	۱۴۳	السَّحَرَةَ	۱/۸۹	۱۹۲	الْمُقَرَّبِينَ	۱/۴۸	۲۴۱
لَكَ	۲/۷۲	۴۶	الصَّلَاةِ	۲/۴۳	۹۵	وَأَمْرُهُمْ	۲/۱۴	۱۴۴	فَمَتَاعَ	۱/۸۸	۱۹۳	أَعْرَضَ	۱/۴۵	۲۴۲
وَإِذَا	۲/۷۲	۴۷	يَبْنِيهِمْ	۲/۴۳	۹۶	وَمِمَّا	۲/۱۴	۱۴۵	فَرُبُّكُمْ	۱/۸۸	۱۹۴	الْبَغْيِ	۱/۳۹	۲۴۳
وَعَلَى	۲/۷۲	۴۸	زُهَوقًا	۲/۴۲	۹۷	يُنْفِقُونَ	۲/۱۴	۱۴۶	فَأَجْرُهُ	۱/۸۷	۱۹۵	وَبَشِّرْنَاهُ	۱/۳۳	۲۴۴
كَانُوا	۲/۷۲	۴۹	الْمُحْسِنِينَ	۲/۴۲	۹۸	يُنْتَصِرُونَ	۲/۱۴	۱۴۷	أَبْنَى	۱/۸۷	۱۹۶	وضعت کلی	۲/۲۷	

براساس جدول ۸ میانگین وضعیت کلی روخوانی دانش‌آموزان پایه سوم مورد مطالعه ۲/۲۷ (درمقیاس اندازه‌گیری ۱ تا ۳) بیش از حد وسط ۲ و در وضعیت قابل قبولی بوده است. کلمه ما که یک هجایی است در مقایسه با سایر کلمات، ساده‌تر بوده است و کلمه‌های اَعْرَضَ، الْبَغْيِ، وَ بَشِّرْنَاهُ درمقایسه با سایر کلمات برای دانش‌آموزان مشکل‌تر بوده است. در اینجا به منظور تحلیل واقعی‌تر از اهداف کسب شده، داده‌های روان‌خوانی آیات و روخوانی کلمات آیات به مقیاس ۲۰ تبدیل و مطالعه شد.

جدول ۹. آمار توصیفی نمرات روان‌خوانی آیات و روخوانی کلمات از ۲۰

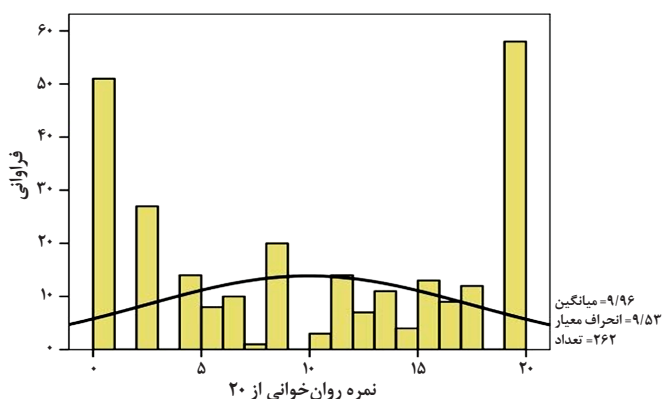
تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
۲۶۲	۹/۹۶	۷/۵۴
۲۶۳	۱۵/۰۳	۲/۷۰

در جدول ۹ ملاحظه می‌شود که نمره کسب‌شده روان‌خوانی آیات در دانش‌آموزان پایه سوم ۹/۹۶ و روخوانی کلمات در وضعیت بهتر ۱۵/۰۳ در مقیاس اندازه‌گیری ۲۰ بوده است.

نمودار ۵. نمره روخوانی کلمه‌ها از ۲۰ (پایه سوم ابتدایی)

نمودار ۵ نشان می‌دهد که توزیع نمرات به سمت راست متمایل است.

نمودار ۶. نمره روان‌خوانی آیات از ۲۰ (پایه سوم ابتدایی)

نمودار ۶ نشان می‌دهد که نمرات روان‌خوانی آیات توزیع نرمالی ندارد.

■ بحث و نتیجه گیری ■

مهم ترین هدف مهارتی در هر سه پایه روخوانی و روان خوانی سوره ها و عبارات قرآنی است. در صورتی که بخواهیم روند کسب مهارت روخوانی و روان خوانی را از پایه اول تا سوم پیگیری کنیم، این مسیر به شرح جدول ۱۰ است:

جدول ۱۰. میانگین نمرات روان خوانی و روخوانی در سه پایه اول تا سوم			
میانگین پایه اول	میانگین پایه دوم	میانگین پایه سوم	
۳/۰۶	۵/۱۵	۹/۹۶	نمره روان خوانی از ۲۰
۱۱/۸۷	۱۲/۶۲	۱۵/۰۳	نمره روخوانی از ۲۰

چنانکه ملاحظه می شود هدف روان خوانی تا پایان سوم ابتدایی اگرچه سیر صعودی داشته اما محقق نشده است. در پایه اول میانگین ۳/۰۶، پایه دوم ۵/۱۵ و در پایه سوم ۹/۹۶ است. به بیان دیگر این برنامه نتوانسته است تا پایان دوره اول ابتدایی هم دانش آموزان را به مهارت روان خوانی برساند. در بخش روخوانی کلمات به صورت بخش خوانی اوضاع بهتر است. میانگین بخش خوانی کلمات در پایه اول ۱۱/۸۷، پایه دوم ۱۲/۶۲ و در پایه سوم ۱۵/۰۳ است. این یافته نشان می دهد که برنامه درسی قرآن در هدف بخش خوانی کلمات قرآنی در پایان دوره اول ابتدایی موفقیت نسبی داشته است. نکته قابل توجه دیگر این است که آیا این نتایج فقط محصول آموزش قرآن در مدارس است یا دانش آموزان در سایر مراکز نیز آموزش می بینند. در مصاحبه با دانش آموزان وقتی از آنها سؤال شد که در مؤسسات دیگری مانند دارالقرآن به یادگیری قرآن پرداخته اند یا خیر، پاسخ آنها به شرح زیر بود:

جدول ۱۱. شرکت در مؤسسات قرآنی			
آیا در مؤسسات دیگری مانند دارالقرآن به یادگیری قرآن پرداخته اید؟	فروانی	درصد از کل	درصد اظهار شده
بله	۹۳	۳۱/۵	۳۲/۳
خیر	۱۹۵	۶۶/۱	۶۷/۷
جمع	۲۸۸	۹۷/۶	۱۰۰
بدون پاسخ	۷	۲/۴	
جمع	۲۹۵	۱۰۰	

جدول ۱۱ حاکی از آن است که ۹۳ نفر از دانش‌آموزان (۳۲/۳ درصد) در موسسات قرآنی خارج از مدرسه شرکت می‌کنند. این تعداد تقریباً معادل یک سوم کل دانش‌آموزان نمونه است که قابل توجه است. به بیان دیگر میزان تحقق اهداف به‌ویژه روخوانی و روان‌خوانی فقط حاصل برنامه درسی قرآن نیست و آموزش خارج از مدرسه می‌تواند در یک سوم نتایج دخیل باشد.

سوال مهم دیگر این است آیا اهدافی که برای دوره اول ابتدایی در برنامه درسی قرآن تعیین شده، متناسب با توان دانش‌آموزان است؟ همه پژوهشهایی که در زمینه ارزشیابی از برنامه آموزش قرآن انجام شده است از سنگین بودن برنامه و عدم تناسب آن با توانایی دانش‌آموزان حکایت دارند. از این رو کم‌کم علاقه به قرآن در دانش‌آموزان تحلیل رفته و گاهی آنقدر فشار در روخوانی عبارات دشوار قرآنی زیاد شده که برخی از والدین صراحتاً به معلم اعتراض کرده‌اند.

طاهری و دانش‌پور (۱۳۸۰) در ارزشیابی از اجرای آزمایشی برنامه درسی آموزش قرآن پایه سوم ابتدایی اظهار کرده‌اند:

«تحقق هدفها در حوزه مهارتهای روخوانی، خواندن شبیه نوارهای آموزشی و دریافت مفهوم پیامهای قرآنی با مشکلاتی روبه‌رو بوده است.

«زیادی و سنگینی حجم محتوای روخوانی در اجرای موفقیت‌آمیز برنامه اثر معکوس داشته است. همچنین حسنی (۱۳۹۱) در ارزشیابی برنامه درسی قرآن دوم ابتدایی به نتایج زیر دست یافته است:

«حجم فعالیتها به ویژه در بخش قواعد روخوانی و قرائت زیاد است.

«بخش پیامهای قرآنی جذاب است اما در برخی موارد انتزاعی است.

«اندازه قلم رسم‌الخط فارسی کتاب مناسب سن مخاطب نیست.

نتایج پژوهش حاضر نیز نشان داد که حجم زیاد آیات و عبارات قرآنی و دشواری آنها تناسبی با توان دانش‌آموز دوره اول ابتدایی ندارد و عملاً هم در پایان دوره هدف روان‌خوانی حاصل نشده است.

آنچه مسلم است دانش‌آموز پایه اول ابتدایی در مرحله رمزگشایی و تبدیل نمادهای دیداری به آواهای شنیداری است. در پایه دوم خواندن او به سمت اتوماتیک‌شدن پیش می‌رود که سبب می‌شود با کل‌خوانی سرعت خواندن دانش‌آموز افزایش یابد. در پایه سوم دانش‌آموز به مرحله روان‌خوانی فارسی می‌رسد، به‌طوری که در پایان دوره اول ابتدایی دانش‌آموز قادر است متن فارسی را با سرعت و دقت مناسب بخواند. حال درست زمانی که دانش‌آموز درگیر تکلیف پیچیده رمزگشایی و خواندن رسم‌الخط فارسی است، خواندن رسم‌الخط قرآن را نیز به او تحمیل می‌کنیم که سبب همزمانی دو تکلیف شناختی دشوار می‌شود و واقعاً کار را برای دانش‌آموز سخت می‌کند. همچنین این ادعا وجود دارد که روخوانی قرآن در دوره اول ابتدایی نه تنها کار دانش‌آموز را

دشوارتر نمی‌کند، بلکه سبب می‌شود که روخوانی فارسی او بهتر شود. این در حالی است که پژوهش حاضر نشان داد اگر دانش‌آموزان در روان‌خوانی فارسی مهارت کافی داشته باشند در روخوانی قرآن موفق هستند؛ درواقع مهارت روان‌خوانی فارسی به روخوانی قرآن کمک می‌کند نه به‌عکس. این نتیجه با پژوهش سعیدی‌رضوانی (۱۳۷۸) همسو است که نشان داد ضعف دانش‌آموزان در روخوانی فارسی مهم‌ترین دلیل ضعف در روخوانی قرآن است. به بیان دیگر بهترین زمان برای آموزش روخوانی قرآن بعد از مرحله‌ای است که دانش‌آموزان در خواندن متون فارسی به روان‌خوانی رسیده باشند.

یافته پژوهش طاهری (۱۳۷۷) در ارزشیابی برنامه درسی آموزش قرآن پایه اول ابتدایی (آزمایشی) نیز در این زمینه درخور توجه است. این پژوهش حکایت از آن دارد که مقایسه نمرات دانش‌آموزان گروه آزمایشی در خواندن فارسی (پیش از شروع خواندن قرآن و در پایان آن با خود و با گروه گواه) و همچنین مقایسه نمرات دانش‌آموزان یاد شده در خواندن فارسی و خواندن قرآن نشان می‌دهد که آموزش روخوانی قرآن (محتوا و روش ارائه شده) که با آموزش خواندن فارسی مرتبط بوده است و تصور می‌رفت در جهت تقویت آن عمل کند گاهی حتی در جهت عکس عمل کرده است.

عامل دیگری که به نظر می‌آید در این نتیجه مؤثر است، روش آموزش روخوانی با استفاده از لوحه با روش اشاره است. به بیان دیگر آموزش قرآن با نگاه جزء به کل از طریق شناخت نشانه‌ها و نمادهای قرآنی، ترکیب صامت با مصوت و ساختن هجا برای بخش‌خوانی سبب شده است دانش‌آموزان حتی تا پایان سوم ابتدایی تنها مهارت بخش‌خوانی عبارات قرآنی را پیدا کنند و به روان‌خوانی نرسند. درواقع اگر حجم متنهای خواندنی کوچک می‌شد و دانش‌آموز با گوش دادن به فایل صوتی الگو با روش کل‌خوانی، روخوانی قرآن را می‌آموخت، می‌توانست به روان‌خوانی برسد. مشکل اینجاست که برای دانش‌آموز دوره اول ابتدایی یک هدف بزرگ (روخوانی مصحف) تعریف کرده‌ایم، مهارتی که اکثر معلمان نیز به آن مجهز نیستند و برای رسیدن به این هدف حجم زیادی از عبارات و آیات قرآنی بسیار دشوار را به دانش‌آموزی تحمیل کرده‌ایم که هنوز در روخوانی فارسی مهارت کافی را کسب نکرده است.

نگاهی به رویکردهای آموزش خواندن روشن می‌سازد که رویکرد آوایی^۱ یعنی آموزش خواندن با روش جزء به کل سال ۱۹۸۰ زیر سوال رفته است و جایگزین آن روش زبان کل‌نگر^۲ شده که کل به جزء است و معنا نقشی مهم در آن دارد (دیکسون و تولادهر^۳، ۱۹۹۶).

در ضمن اگر فرایند کسب مهارت خواندن فارسی را در مناطق دوزبانه بررسی کنیم همواره

1. Phonics
2. Whole language
3. Dixon & Tuladhar

عملکرد کودکان دوزبانه در روان‌خوانی متن فارسی ضعیف‌تر بوده است. دلیلش این است که هنگام کدگشایی کلمات اگر خواننده بر معنای کلمات تسلط داشته باشد، به کمک سرنخهایی که بافت معنایی متن به او می‌دهد، سیر خواندنش هموارتر می‌شود، بنابراین در کودکان دوزبانه که تسلط کافی به معنای واژگان ندارند، خواندن دشوارتر می‌شود. در آموزش قرآن نیز همین اتفاق در دوره اول ابتدایی در حال اجراست، یعنی کودک مجبور به خواندن متنی است که چیزی از آن نمی‌فهمد و این موضوع، روخوانی را برای او بسیار پیچیده‌تر می‌کند.

از آنچه گفته شد می‌توان نتیجه‌گیری کرد که برنامه درسی قرآن در مدارس ابتدایی در پایه‌های اول، دوم و سوم، در تحقق هدف روان‌خوانی آیات موفق نبوده و لازم است برنامه‌ریزان برنامه درسی قرآن در اهداف برنامه دوره اول ابتدایی بازنگری کنند.

- حسنی، محمد. (۱۳۹۰). *ارزشیابی کتاب آموزش قرآن اول دبستان*. تهران: پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش.
- _____. (۱۳۹۱). *ارزشیابی از کتابهای درسی آموزش قرآن پایه دوم و ششم دبستان*. تهران: پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش.
- خوش خلق، ایرج. (۱۳۸۸). *گزارش ارزشیابی اجرای آزمایشی برنامه جدید قرآن در دانش آموزان پایه سوم ابتدایی*. تهران: پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش.
- دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش. (۱۳۹۰). *سند تحول بنیادین آموزش و پرورش*. (سند مشهد مقدس). تهران: وزارت آموزش و پرورش با همکاری شورای عالی انقلاب فرهنگی.
- _____. (۱۳۹۱). *برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران*. مصوبه اسفند ۱۳۹۱. تهران: شورای عالی آموزش و پرورش با همکاری سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی.
- سعیدی رضوانی، محمود. (۱۳۷۸). *مقایسه تأثیر دو شیوه آموزش قرآن: شیوه معمول و شیوه متکی به روخوانی فارسی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه اول ابتدایی در روخوانی قرآن و فارسی*. تهران: پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش.
- شعبانی، زهرا. (۱۳۸۲). *ارزشیابی از اجرای آزمایشی برنامه درسی آموزش قرآن پایه پنجم ابتدایی*. تهران: پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش.
- طاهری، حسن. (۱۳۷۷). *ارزشیابی برنامه درسی آموزش قرآن پایه اول ابتدایی*. تهران: سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی.
- طاهری، حسن و دانشور، میترا. (۱۳۸۰). *ارزشیابی از اجرای آزمایشی برنامه درسی آموزش قرآن پایه سوم ابتدایی*. تهران: سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی.
- نباتی، رضا. (۱۳۸۷). *سیر آموزش قرآن در دوره تحصیلی ابتدایی طی سالهای ۱۳۵۷ - ۱۳۸۵*. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی.
- هومن، علی اکبر. (۱۳۷۹). *گزارش نهایی طرح ملی ارزشیابی جامع اجرای آزمایشی برنامه آموزش قرآن در پایه های اول و دوم ابتدایی کشور در سال تحصیلی ۷۹ - ۱۳۷۸*. تهران: پژوهشکده تعلیم و تربیت، پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش.

Dixon, J., & Tuladhar, S. (1996). *Whole language: An integrated approach to reading and writing. Action-learning manuals for adult literacy: A Guide for literacy practitioners*. Amherst, MA: The Center for International Education, University of Massachusetts.